

ADA NEGRI

Ada Negri; kuka hän on? Hän on nuori italialainen nainen, yleväluonteinen, työväestön, proletariaatin suuri ystävä, isänmaansa etevin ja kuuluisin runoilijatar.

Ada Negri syntyi 3 p. Helmik. 1870 Lodin kaupungissa. Vanhemmat kuuluivat varsinaiseen köyhälistöön, isä kuoli varhain ja äiti koetti tehdastyössä ansaita niukkaa toimeentuloa itsellensä ja lapsellensa. Suuri kurjuus vallitsi kodissa, mutta äiti taisteli sitä vastaan uskollisesti, kaikilla voimillaan. Nämä äidin melkein ylikuonnolliset ponnistukset tyttärensä hyväksi synnyttivät mitä hellimmän rakkauden hänessä ja monessa laulusa tulee tämä tunne ilmi, varsinkin runoissa: "Sinua äiti" (a te, mamma) ja "Äiti". Edellisessä laulaa hän*): "Siunaa minua äitini; sinun takiasi vaan minä taistelen, toivon ja kestäen kaikkea. Näytät niin puhtaalta tuossa korkeassa ijässäsi, kun nyt olet päässyt rauhaan saatuasi ensin osaksesi vaan suurinta kurjuutta ja katkerinta sieluntuskaa; kasvosi ovat niin arvokkaat, niin selvästi ja heleästi loistavat silmäsi, niin lempeästi, että muutun sinun kauttasi uudeksi ihmiseksi. Tulen taas lihaksi sinun lihastasi, sinä pyhä, ylevä; sinun voimasi antaa minulle voimaa ja tekee minut tuoksi upeaksi tammeksi, jota ei mikään myrsky voi kaataa". Liikuttavasti kuvaa hän äidinrakkautta yleensä, niinkuin runossa "Synty". Vankilan sairaalassa, jossa vaan valitsee häpeää ja surua, aukaisi pienokainen siniset, viatomat silmänsä. Mutta liikkeissä oli jotain, joka ikäänkuin todisti, että hän ehkä ymmärsi, missä oli syntynyt. Ilkkuen katselivat häntä nuo synkät varjot. Vaan äiti sulki hellästi lapsensa syliin ja he nukkuivat yönsä suu suuta vastaan, sydän sydäntä vastaan. Ja kun aamu koitti, silloin ei hän, tuo kalpea äiti, joka lapsensa yli kyyristyi, enää näyttänyt syntiseltä lapsensynnyttäjältä,

*) Olen käyttänyt Hedw. Jahnin onnistuneita (saksalaisia) käännöksiä. Vasta myöhemmin olen ollut tilaisuudessa vertaamaan niitä alkuperäisiin orginaaleihin Fatalita ja Tempesta.

vaan — pyhimykseltä. Vielä kauniimmin näkyy tämä aate "äidinrakkaudessa". Jyskivässä tehtaassa työskentelee, jo toistakymmentä vuotta, vanha äiti. Usein on hän niin väsynyt, että melkein luhistuu kokoon, mutta kalpea otsa sanoo lujasti ja päättävästi: "eteenpäin". Hänen ainoa poikansa lukee, äiti aavistaa hänestä tulevan neron ja sen takia hän työskentelee uupumattomasti, antaa pisaroittain elämänsä hänelle uhriksi. Loistavassa valossa seisoo hänen poikansa tulevaisuus hänen silmiensä edessä ja hänen, pojan ruskean pään ympäri sitoo onnetar seppeleen kullasta ja laakerista".

Ada Negrin isä kuoli suuressa sairaalassa n:o 20, kun hän vielä makasi kätkyessä. "Isäni", huudahtaa tytär, "sinä, joka minua niin hellästi rakastit, sinä, joka vielä kuolinvuoteellasi olit huolissasi minun takiani, etkö kuule tyttäresi ääntä, tyttäresi, jonka kuollessasi heitit viluun ja kurjuuteen. Tyttäresi on voittanut, kärsinyt, itkenyt sinun tähtesi; terävillä miekankärjillä on hänen tiensä kulkenut, hän on karaistu taistelemaan eikä pelkää mitään vaaroja". Eräessä toisessa runossa ("Niin kauan kuin elän") tunnustaa Ada Negri suoraan, että hän on "syntynyt kärsimään". "Loassa minä kukoistin. Auringon loiston läpi, heleitten riemunlaulujen läpi, jotka mahtavasti kautta maailman tunkevat, kajahtaa minua vastaan kaukaa ja läheltä vaan synkkä surun kaiku. Mihin menen, seuraa minua aina murheellinen itku, loppumaton ja kauhistuttava. Sen edestä väistyvät luotani ilo ja kauneus, valo ja hurmaus; rakkaus ja suutelojen huumaus pakenevat myös ja jällelle jääpi minulle vaan — huolet. Ja synkästi, surullisesti soi hämmästyneelle joukolle lauluni — se on kuin jättiläiskotka, joka kuoliaaksi ammuttuna putoaa alas jäätyneelle lumikentälle*):

Mun kalliin, armaan, vanhan äitini
Ylitse myrskyn pyyhättävän näin,

*) Tämän ja seuraavat käännökset on runopukuun hyväntahtoisesti toimittanut oppilaani Arvo Haveri. Muutamia kokonaisia A. N:n runoja on kääntänyt Hilja Liinamaa ja J. Raitio, myöskin U. Holmberg minun Koittareesani I.

Se tuuleen liehutti mun tukkani,
Ja onnetar ei ollut meitä päin;
Surun ja nälän, vilun tuskassa
Mä itkin puutteessa.

Näin vartuin suruissa, mä auvoton,
Ja sydän valju, kolkko haparoi
Vaan pimeässä, tuo kylmä, lohduton,
Ja kärsimystä kohtalo vain soi.
Ja kotiin, kotiin päästä valohon
Halusin auringon,

Kun murheet, tuskat äidin rakkahan
Ja isän kodin lieden sammuneen,
Ja ivan ilkkuilevan maailman
Mä muistan — silloin viha sydämmeen
Hiipiipi raivokas, mi laulunij
Nyt elähyttävi.

M u t t a

On suru voima saavuttamaton,
Mi jumaliakin voi vastustaa,
On voima alistumaton;
Ja Prometeuskin, vanki kallion
Sai siitä voimaa uutta, mahtavaa.

S i l l ä

Vain sille, joka kärsii, verta vuodattaa,
Kajastaa maineen ylevimmän koitto.
Suruista aatteet voimaa taivahista saa,
Ja urhokkaalle yksin koittaa voitto.

Kahdeksantoista vuotiaana ryhtyi Ada Negri kansakoulunopettajan toimeen eräässä pienessä Pohjoisitalian kauppalassa. Siellä hän asui pienessä hyvin vaatimattomassa huoneessa pihanpuolella ylikerrassa — huoneessa, jonka ikkunaruuudut olivat — paperista. Paras huonekalu oli kirjakirstu, joka samalla oli sohvana. Täs-

tä asunnosta hän joka aamu varhain puukengissä talusteli likaiseen kouluun, jossa hänen tuli opettaa 80 pojalle ja tytölle ensimmäiset alkeistiedot. Joutohetkinä hän luki niitä aikakauskirjoja, joita eräs hänen tuntematon ihailijansa hänelle säännöllisesti lähetti läheisestä kaupungista. 22 vuotiaana hän jo oli julaissut useampia huomiota herättäviä runoja, mutta ei hän vielä silloin ollut nähnyt merta, ei vuoria, ei järviä, saatikka sitte teatteria ja muuta senkaltaista.

Mutta vaikka Ada Negrin laulu suuressa määrin 'on suruista tehty, murehista muovaeltu', ei hänen maailmankatsantonsa lopullisesti vajonnut pessimismiin, ei hänen mielestensä elämän varsinainen tarkoitus sittenkään ollut suruun ja huoliin vaipuminen. Päin vastoin laulaa hän lukemattomissa runoissa elämän iloa ja toivoa. Laulunsa "Kuolematon" alkaa hän seuraavilla elon täyteläisyyttä uhkuvilla säkeillä: "Tahtoisin elää, elää aina ja olla kaksikymmentä vuotta, liidellä avaruuden läpi puhtailla ja valoisilla siivillä ja aina rakastaa ja nauraa". Ja hän jatkaa: "En huoli sinusta, oi kuolema, minä rakastan liikettä, rakastan valoa". "Kaiken edestä, mikä on syntynyt, mikä toivorikkaasti liikkuu, mikä taistelee ja voittaa, sammuu ja uudestaan leimuaa, kaiken tämän edestä tahdon ijankaikkisesti elää!" "Kirottu se, joka vapisee ja pelkurimaisesti aina katsoo taaksensa, joka synkkänä varjona seisoo loistavassa sädevalossa, joka maan ja taivaan yhdistää! Minä nouse ylöspäin. Jyrkillä poluilla seuraa minua niitten lukuisa joukko, jotka ovat vahvoja, vapaita, luottamusta täynnä ja selvästi pyrkivät ylevää tarkoituspäätä kohti". Ja vanhoille, ummehtuneille kirjoille huudahtaa hän: "Te, maatuneet, jääkää hyvästi! ... minä pakenen viheriään lehtoon, seppelöitty pääni aurinkoa kohti käännetty!" Kun onnettomuuden vaihetar kolkuttaa runottaren ovea, lausuu hän sen tervetulleeksi, ei hän pelkää tuota hirvittävää luurankoa, hän nauraa sille vasten silmiä. Vaikka kuinkakin sen viha yltyisi, hänen on kuitenkin nuoruus ja elämä. Ei hän taistelussa milloinkaan, ei milloinkaan tulisi sille antautumaan: kaikkein

raunioitten, kaiken yöllisen murheen yli loistaa komeasti hänen kaksikymmentä vuotta". "Sitä jumalallista voimaa", julistaa nuori runoilijatar, "joka minussa mahtavasti hehkuu, et sinä (onnettomuus) voi sydämestäni poistaa, sitä vetovoimaa et voi tukehuttaa, joka vie minut vastustamattomasti ylimpiin tähtitarhoihin".

Mä näen, kuinka ruusuhohteessa
Nyt maailma ja taivas karkeloi;
Ja leivot laulelevat riemuissansa,
Ja laulu raikas korvihini soi.
Ja toivo vankka, into raitiskin
Nyt pääsyn saapi ihmismielihin.
Jo väisty, vanha velho! Levoton
Mun suonissani veri kuohuvi,
Se kansanlapsen lämmin veri on;
Ja huolet, surut, kaihon, raivoni
Mä kaikki poljen alle jalkojen,
Luon taivahalle toivon katsehen,
Mä tahdon työtä, joka kohottaa
Ja jalostaa, ja ohjaa, pyhittää.
Mä tahdon eloa sopusointuisaa,
Mä tahdon kaiken sen, mi käsittää
Rakkauden, taiteen sulonuruuden
Ja kukkaistuoksun, päiväpaistehen.
Jo väisty, vanha velho! Auringon
Sa vapaasti suo paistaa maailmaan!
Kaikk' antauu nyt uuteen toivohon
Ja nurmella saa kukat kukkimaan
Ja kahleestani irti päästyän
Mä laulan kiitoslaulun elämän.

Tällä tavalla voi ainoastaan se runoilija laulaa, joka uskoo, että valo voittaa pimeyden, joka uskoo, että hyvä voittaa pahuuden ja että maailma yhä kulkee eteenpäin edistyksen tiellä.

Ada Negrin rikkaassa kanteleessa ei ole vaan surun ja vaikeroimisen, ilon ja toivon säveliä, maailman yleisestä menosta, siinä ei ole vaan voimaa ja tais-

telunhalua; siinä on monta muutakin hienoa säveltä, jotka kaikuvat ihmeteltävän kauniisti ja sydämellisesti. Rakkautta hän ylistää koko hehkuvan henkensä voimalla. Kuinka ihanasti hän kuvaa tuota vanhaa kalpeata ukkoa, joka yksin rukoilee kirkossa ja siellä muistelee kultakutrista, vienoa olentoa, tuota olentoa, jonka silmissä loisti sydämen puhtaus ja hyvyys, joka häntä rakasti hänen ryysyissäänkin ja uskollisesti seurasi häntä, kaikissa elämän vaiheissa ja joka nyt — on poissa. "Olet vanha, elämäsi päivät ovat kohta lopussa, kovasti on kohtalon käsi sinuun sattunut, mutta kaikessa onnettomuudessasi lohduta itseäsi sillä, että hän, tuo pieni, lempeä keijukainen on suonut sinulle hymynsä, valoa, on kerran — sinua rakastanut". Ja monasti on Ada Negrin rakkaus kylläkin intohimoinen. Se näkyy etenkin runossa "Hetki". "On yö, et voi aavistaa, kuinka hartaasti kalpeana ja kädet ristissä haluan sinun suuteloasi. Ei koskaan nuoruuteni hehku ole niin tulisesti palanut suurissa silmissäni, ei koskaan enää suuni niin suloisesti hymähtele, ei sieluni koskaan niin intohimoisesti sinulle antaudu, kuten lintu, joka visertäen ilmassa hurmautuneena syöksee pesäänsä. Yön varjossa kuin rovion liekki leimuaa kaipuuni, mutta yksinäisyyden hehku sammuu aamun koittaessa, hetki, huumauksemme hetki on kulunut, hurmauksemme on jo mennyt ohitse, haihtunut". Liikuttavan kauniisti kertoo Negri "Lyhyessä kertomuksessa" myös tuosta ihmeen kauniista työstä, yhtä kauniista, "kuin on runoilijan unelma", joka rakasti ilman vastarakkautta, kätki rakkautensa syvälle sydämeensä, kunnes vihdoin kalvava kaipuu vei hänet ennenaikaiseen kuolemaan, niin kuin syksyllä kuolee kukka, jolla ei enää ole kylliksi auringon paistetta.

Mutta — ennen kaikkea tuntee Ada Negri rakkautta kaikkia kurjia kohti, niitä kohti, joitten riviin hänen omat vanhempansakin kuuluivat ja joiden kärsimyksiä hän omasta kokemuksesta nuoruudessaan niin hyvin tunsi. Ja työväen huolista ja taisteluista voi epäilemättä ainoastaan se oikein kertoa, joka itse on kokenut. Sen takia ovatkin Ada Negrin kuvaukset syvien

rivien elämästä niin sattuvat, niin todenmukaiset, että häntä syystä voi sanoa etupäässä köyhälistön, proletariaatin runoilijattareksi, työväenaatteen edistäjäksi; hän on kaikissa piireissä herättänyt myötätuntoisuutta työväestöä kohtaan, hän on lauluillansa näyttänyt hehkuvin sanoin, miten kurja, miten alhainen työväen asema todella on, mutta luonteensa mukaan on hän viitannut onnellisempaan tulevaisuuteen, joka kerran on koituva työväelle ja siten koko ihmiskunnalle.

Ylevin sanoin tunnustaa hän tämän rakkautensa kaikkiin kurjiin, viheliäisiin ja maan päällä ahdistettuihin runossa "Uusi rakkaus". Työmiehet, nuo urhoolliset, rohkeat taistelijat, kaikki kärsiväiset huudahtavat hänelle: "Tyttö, ole meidän. Sinä tunnet sydämessäsi kaikki kärsimyksemme, kaiken sen tuskan, joka meidän sydäntämme särkee, sillä sinä elät keskuudessamme; laula edelleenkin oikeutta, käy edelleen kivisillä puolilla sen puolustajana, anna elämäsi veljiesi tähden" ... "Katso", laulaa runoilijatar, "kuolemaan saakka on tämä tie minun tieni". Ja kosijalleen huudahtaa hän: "jos tämän takia minua rakastat, niin tule, tule, seuraa minua kaikkien tuskien nimessä, me perustamme kotimme sinne, missä sortunut ihmiskunta vihastuneena ähkii, missä orpolapset itkevät ja missä kurjuus hirvittävänä rehoittaa. Onnettomien viheliäinen vuode olkoon häävuoteemme, lapsemme olkoot nuo orvot, nimettömät, kyynelriikkaat, joiden siivet onnettomuus on murtanut".

Vallan mainioita ovat Ada Negrin kuvaukset työväen elämästä. Niin esim. "Vuorikaivoksen palo". Tuhat metriä maan syvyydessä härivät kuin haahmuina kaivostyömiehet pimeässä vankilassaan. Niitä on viisisataa kaunista ja rotevaa miestä, kaikki alle 30 vuoden; tuolla kaukana auringonloisteessa, rehoittavien viljavainioiden keskellä odottavat heitä vaimot ja lapset. Jättäjäisvoimilla tunkevat he vuoren sisukseen, täällä taistelee kansan voima kylmän, majesteetisen kiven kanssa. Viimeiseen muruseen saakka ryöstävät he sen aarteita, mutta — vuori mieltii koston. Hetki on käsissä: lampun sytytyksestä räjähtää vuori, kauhea räjähdys ja —

kaikki on hukassa. Koko kaivos on yksi ainoa tulimeri; pimeitten käytävien läpi tunkee kuolevien huudot. Sitkeästi he pitävät kiinni elämästä; epätoivossa he pyrkivät valoon, vapaaseen ilmaan, auringon paisteeseen, taivaan siniin, joka kaikkea elämää ympäröi. Oi tuota orjanelämää, jota he tässä yön pimeydessä, näissä synkissä luolissa viettävät! Mutta turhaan. Liekki tekee tehtävänsä, se on vaan vihaa ja murhaa ja riemussaansa huudahtaa: se on tehty. Kaikki on ohitse. Kuolleet tuodaan ylös kaivoksesta — vaimojen ja lapsien itkinessä lasketaan ne yhteiseen hautaan. Ja kuitenkin — kuolleitten pojista, heistäkin tulee kaivosmiehiä, hekin astuvat alas noihin pimeihin luoliin, joissa heidän isänsä heittivät henkensä. "Oi, häpeällisesti sorrettu rotu, mitä se hyödyttää, että olet kaunis ja vahva. Jos ei sinusta voi muuta tulla kuin orja, on parempi, että menet kuolemaan. Eläköön se tuli, jonka hehku polttaa rypypysi ja poistaa nälän, kurjuuden, joka vapauttaa sinut kaikista vaivoista ja tuskista, joka tuo sinulle suloisen unen ja rauhan". Ja yläluokalle lausuu runoilijatar: "Herää, paljasta pääsi ja lankee polvillesi, sillä raunioiden, liekkien alle vajosi työskennellen kuolemaan sinun — veljesi". Työväkeä uhkaavia vaaroja kuvaa hän myös esim. runossa "Käsi käyttörattaassa", joka löytyy ruotsinnettuna aikakauskirjassa "Nutid" (v. 1895 siv. 67). Liikuttavan kaunis on tuo laulu "Lapsesta", sepän ja kutojattaren pojasta, joka ensin niin iloisesti liikkui tehtaassa, "helvetissä" (un inferno) koneitten välissä ja — lauloi, vaikka keuhkotauti jo kalvoi hänen elonsa juuria, kunnes hän vihdoin vaipui iäksi koneen viereen, koska ei ollut milloinkaan saanut kyllin auringonpaistetta, vapautta ja raitista ilmaa. Äidin kirkuva huuto kuuluu koneitten rätinän läpi ja nämäkin näyttivät ikäänkuin väsyneiltä, surevilta. Mutta lapsiraukka pääsi rauhaan.

"Työlakossa" kuuluu lunnas: "Parempi palkka, muuten ei yksikään käsi liikahda" ja "Työlakon" lopussa huudahtaa tuo kahdenkymmenen-vuotias nuori jättiläinen: "Meidän täytyy pysyä lujasti päätöksessämme

... ei juhtia, vaan ihmisiä tulee joukot olla". Ja kuitenkin — palasivat nuo lohdukkomat, totiset joukot majesteettisesti astuskellen ryysyissänsä ja miehuullisesti niellen häpeänsä takaisin työhönsä. — Mutta kuinka pitkäksi ajaksi?"

Pimeässä, sumussa kantaa kipeä äiti viluista lastaan hakien sille ja itsellensä suojaa yöksi. Vihdoin löytää hän semmoisen turvakodista ja hän uneksii sielä, että hänellä on entinen pieni tupansa, missä hän neuloo ja laulaa ja hänen lapsensa leikkii iloissansa lämpimässä huoneessa. Mutta hän — herää, aamun koittaessa hän kavahtaa vuoteeltansa, kokoilee ryysynsä ja taas ulos viluun, kurjuuteen hakemaan leipää! Tehtaat hänen ympärillensä hengähtävät elämää, voimien ja ponnistusten ylistyslaulu on tuo melu, mutta hän luopi niihin vihaisen katseen, sillä — *työtä ei hänellä ole*. Ja toisessa runossa huudahtavat työttömät "voitetut":

Me haimme työtä, elämää mi uutta
Vois antaa. Emme sitä saa.
Ei voimaa, intoa, vain toivottuutta!
Oi kovan onnen sallimaa!
Ja raikas riemuhuuto nousi kohti
Säteitä kulta-auringon;
Se työn ja rakkauden viestit johti
Rinnoista tuhanten nyt valohon.

Mut' mikä tehtävä on meille suotu?
Miks' suru osanamme on?
Miks' sydämeemme toivottuus vain luotu?
Ken meitä sortaa, painaa turmioon?
On voima salainen, mi meitä painaa
Ja estää pyrinnoistämme.
Ja turhiks' saapi toivehemme aina.
Oi! Kova onni vainoo työtämme!

"Kuka on ryöstänyt minulta oikeuden työhön?" huutaa työtön. Tuossa mustassa, synkässä olennossa, joka on viskattu "kadulle", on "kaikki hävitetty; ainoastaan nälkä on jäänyt."

Muutamissa runoissa sanoo Ada Negri katkeria to-
tuuksia, purevaa ivaakin yläluokalle, esim. runoissa "Vii-
meinen herrttua" ja "Uhkaus". Syvästi halveksii Ada
Negri niitä, jotka eivät tee työtä, vaan ainoastaan tah-
tovat elämästä nauttia. Mutta ylevin sanoin laulaa hän
kaiken rehellisen ja eteenpäin pyrkivän työn kunniaa.
"Oletko tehnyt työtä?" kysyy hän nuorelta mieheltä, jo-
ka pyytää hänen rakkauttaan. "Et vastaa ... mene, pa-
laja takaisin kultaisen vasikan luo. Jos olisit väsynyt
ja ryysyissä, mutta työn leima otsassasi, jos olisit aihai-
nen, mutta peloton työntekijä, minä rakastaisin sinua
sinun toimiesi takia ja minä olisin ylpeä sinun rakkau-
destasi. Mutta mitä sinä olet? Olet heikko orja, joka
ryvetät itseäsi kultaisessa loassa! Käy syrjään! Et ole
mitään — minä halveksin sinua, sinä ponnettoman aika-
kauden ponneton nuorukainen!" Innostunein mielin lau-
laa hän:

Pois väisty! Kunniaa ma laulan työn,
Mä kunniaa laulan kantaväen,
Mä katsellut oon niitä, joiden syön
Vain sykkii työlle. Intoa kun näen
Ja utteruutta heidän joukossaan
Niin uutta voimaa lauluihini saan.

Ada Negrin sydän oli suuressa määrin myötätuntoi-
nen. Siitä olen jo tuonut esille monta esimerkkiä. Ru-
nossa "Nimetön" laulaa hän itsestään:

Kun vanhuksen mä näen heikon, kurjan,
Kun puutetta, kun nälkää näen,
Niin itken sallimusta onnen nurjan
Ja itken kärsimystä oman väen.

Hänen liikuttavimpia laulujaan on epäilemättä "Ka-
tupoika". Tuolla kadulla juoksee hän, kauniina, likai-
sena ja ryysyisenä, jo kaikenmoisiin ilkitöihin tottunut
— — äiti on tehtaassa ja isä vankilassa. "Mitä sinusta-
kin mahtanee tulla", huudahtaa runoilijatar. Ahkera työ-

mies vaiko rikoksentekijä? "Oi, tahtoisin astua hänen luoksensa ja sulkea hänet syliini, tahtoisin hänelle näyttää suruni, säälini, tuskani. Tahtoisin painaa hänen otsallensa ja poskillensa lämpimät suudelmät ja veljenrakkaudesta kuiskata hänelle pyhät sanat, jotka tuskin suustani pääsevät: minullekin on onnettomuus aina ollut uskollinen, minähän olen surun lapsi niinkuin sinä, minunkin äitini työskentelee tehtaassa; minä tunnen kaikki kärsimykset ... minun täytyy sinua rakastaa". Sama hellä sydän ilmestyy runossa "*Sinite parvulos*". Siinäkin surkuttelee hän poikaa, joka on kadottanut äitinsä suudelmät ja huolenpidon, "elämän pyhimmän ja kauniimman lahjan" — "oi, tuo hänet luokseni, hän olkoon poikani. Minä tahdon hänelle opettaa, että elämä on työtä, tahdon opettaa kaiken sen, mikä on suurta ja jaloa. Silloin voin rauhassa kuolla; silloin en ole turhaan rakastanut enkä turhaan hävinnyt!" Ja Ada Negrin ylevä mieli tulee kauniisti näkyviin erittäin laulussa "Leski", joka niin ihmeteltävällä kärsivällisyydellä kantaa kaikki vaivaloisuudet ja tuskat. Ada Negri voi sanoa kuin Shelley, tuo rakkautta uhkuva panteisti: *I wish no living thing to suffer pain* (en tahdo että yksikään elävä olento kärsii).

Aina odotti Ada Negri uutta aikaa vihdoinkin koituvaksi ihmiskunnalle. Laulunsa isänsä kurjasta kuolemasta sairashuoneessa lopettaa hän seuraavalla toivomuksella:

Jos kaikilla ois koti onnekas
 Mi laulun, riemun asuinpaikka ois!
 Jos elinurassansa ponnekas
 Vois olla, siunausta pyytää vois
 Kodilleen, hautaa kohti hymyillen
 Polkua uutta pitkin astua.

Ja tuolle nuorelle miehelle, jonka edestä köyhä äiti tehtaassa heitti henkensä, huudahtaa hän:

Oo aina valmis hengen taistohon!
 Ja avaruudet uuden auringon

Suo valoisina esiin astua!
Valohon uuteen saata maailma!
Ja vanha, tympeytynyt, väsynyt
Aloille uusille vie aika nyt!

Tuon työlakon kautta hiljaiseksi käyneen tehtaan
koneet nousevat äänekkäästi huutamaan:

Oi, terve! aamukoitto taivahalle,
Sä korkealla, armas, nyt!
Sä orjallekin, ruoskan uhkaamalle
Ylevän itsetunnon tuomaan käyt.

Et sääliä, vaan oikeutta tuomaan
Sä tulit; vanhaan maailmaan
Ihanteet uudet, pyhät, puhtaat suomaan
Ja kaikki hymyilee nyt onneaan,
Oi, kevät saapuu päivänpaisteinensa
Ja kukkineen ja lauluineen.
Ei voittajat nyt ärjy orjillensa,
Käy "orja" — "herra"-sanat unheeseen.

Ja "kuokka" uneksii tuosta uudesta ajasta:

Ja innoissansa silloin vapaa kansa
Käy mua vastaan laulellen,
Mä ylpeänä yhdyn seurahansa
Ja maatani mä muokkaan riemuiten.
Ja silloin iskut jykevät ja vankat
Lyö vihan käärmeen kuolemaan.
Ei enää veri vuoda. Liput sankat
Valossa vapaina käy hulmuamaan.

Ja maa on silloin täynnä rakkautta,
Ja täynnä ruusutuoksuja,
Ei enää löydy vihaa, kateutta,
Vaan uuden, puhtaan innon hehkua.
Rinnoista riemuisista raikkahasti

Ylistyslaulu vakamoi,
Ja korkealle, taivaan siniin asti
Nyt "rauhaa ... työtä ... leipää!" soi.

Näin valoisat ovat Ada Negrin tulevaisuuden toiveet. Hänelle itsellekin koitti iloisempi tulevaisuus. Eräs ylhäinen nainen hankki hänelle vuotuisen kirjailijapalkkion ja toimitti hänelle opettajattarenpaikan eräässä seminaarissa, jossa hän oppilaittensa epäjumalana toimi siksi, kunnes meni naimisiin vuonna 1896.

Ada Negri on epäilemättä suuri runoilija. Mutta hän ei ole suuri runoilija vaan tavallisessa merkityksessä; hän on suuri tietäjä, jonka katse ulottuu kauas tulevaisuuteen ja selvästi viittaa tuleviin onnellisempiin oloihin. Hän on proletaariaatin, köyhälistön runoilija, niinkuin englantilainen Morris, amerikalainen Lowell, tanskalainen Owerbye, saksalaiset Henckell ja Holz, ranskalainen Béranger — hän laulaa ihmeen kauniisti ja todenperäisesti sen suruja ja tulevaisuudentoiveita, sen tunteita ja tuskia, hän on työväenատteen esitaistelijoita, hän on enemmän kuin moni muu kansansa ja ihmiskunnan suuri ylevämielinen herättäjä ja yksi neljännen säädyn suurimpia ja jaloimpia runoilijaneroja.

Työväen kysymyksiä IV 1902.

ANATOLE FRANCE

Kun minä syksyllä v. 1906 oleskelin pari kuukautta Pariisissa tutkimassa Ranskan monessa suhteessa huomattavia kouluoloja, oli tapani jostakin kioskista ostaa päivän lehtiä, joita sitte menin lukemaan miellyttävässä Louxembourg puistossa. Silloin pisti kerran silmiini Jauresin Lehdessä L'Humanite (Ihmisyys) eräs Ranskan nykyään epäilemättä suurimman kirjailijan, Anatole Francen kirjoitus, jossa hän muun muassa väittää vastaukseksi niille, jotka luulivat, että hänen sosialisminsa olisi laimentunut — se oli vuosi sen perästä